

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

מחשבת ישראל

לבתי ספר דתיים
רמת הגבר

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה חלקים.
בכל חלק יש שלוש שאלות. יש לענות לפחות על שאלה אחת מכל חלק, סך הכול – חמש שאלות.
חלק ראשון	–	חגים
חלק שני	–	תורה ומצוות
חלק שלישי	–	תפילה
סך הכול	–	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: יש לבסס את תשובותיכם על המקורות. יש לכתוב בקיצור ובבהירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

יש לענות סך הכול על חמש מן השאלות 1–9, לפחות על שאלה אחת מכל פרק.

חלק ראשון – חגים

בחלק זה יש לענות לפחות על שאלה אחת מן השאלות 1–3 (לכל שאלה – 20 נקודות).

1. א. הרב שלמה זיין, לתורה ולמועדים

"אין קטגור נעשה סגור".

על פי הרב זיין, מיהו ה'קטגור', וכיצד אפשר להפוך אותו ל'סגור' בראש השנה? (8 נקודות)

ב. הרב יונתן זקס, מועדים לשיחה

הרב יונתן זקס מונה עשר תובנות שאפשר ללמוד מראש השנה.

(1) הציגו והסבירו שלוש מן התובנות האלה.

(2) עם איזו מן התובנות שהצגתם בתת-סעיף (1) אתם מזדהים? נמקו את תשובתכם.

(12 נקודות)

2. א. הראי"ה קוק, מאמרי הראי"ה

"תקע בשופר גדול לחירותנו".

מהו ההסבר של הרב קוק לבקשה בתפילה ששופר הגאולה יהיה דווקא "גדול"? (10 נקודות)

ב. הרב אורי שרקי, זית רענן

"רבי שמעון אומר, המהלך בדרך ושוֹנֶה, ומפסיק ממשנתו ואומר: מה נאה אילן זה... כאילו מתחייב בנפשו".

(משנה אבות ג', ז')

על פי הרב שרקי, באיזה מקרה ההתפעלות מן היופי של העולם נחשבת חיובית, ובאיזה מקרה היא שלילית?

(10 נקודות)

3. א. הרב יעקב אריאל, מאהלי תורה – לתורה ולמועדים

"חג הסוכות בא להוציאנו מראייה חושנית..."

(1) על פי הרב אריאל, מהי הראייה החושנית שצריך להשתחרר ממנה?

(2) הסבירו כיצד מצוות הסוכה בתקופה זו של השנה מקרבת את האדם לעבר שחרור זה.

(10 נקודות)

ב. "התורה וההלכה הן הן מבצרו של האדם, ובהן עליו למצוא את מבטחו וחוסנו".

הרב אריאל מבסס תובנה זו על פרטי ההלכות הנוגעות לסכך ולדפנות.

הסבירו כיצד הרב אריאל מבסס תובנה זו. (10 נקודות)

חלק שני – תורה ומצוות

בחלק זה יש לענות לפחות על שאלה אחת מן השאלות 4–6 (לכל שאלה – 20 נקודות).

4. א. המגיד מדובנא, כוכב מיעקב

"...זהו ממש מוסר חוכמה נגד קצת המתחפשים ומראים בעצמם יגיעה בעבודתם".

מהו המשל שעליו כתב המגיד מדובנא דברים אלה, ומהו הנמשל? (11 נקודות)

ב. א' בן אהרן, אל המקורות

על פי ספר החינוך, קיום המצוות מביא לעיצוב האישיות של האדם – "אחרי הפעולות נמשכים הלבבות".

הסבירו כיצד דברי בעל ספר החינוך באים לידי ביטוי בניסוי הגרפולוגי שתיאר בן אהרן. (9 נקודות)

5. א. הרב יוסף דב סולובייצ'יק, דברי השקפה

"נפשי בוחלת בכל אלו הדרשות הסובבות סחור סחור לנושא אחד: שמירת המצוות טובה לעיכול המזון, לשינה מתוקה, לשלום המשפחה ולעמדה חברתית".

(1) הסבירו מהי הטענה של הרב סולובייצ'יק כנגד הדרשות שלפיהן המצוות מביאות תועלת לאדם.

(2) על פי הרב סולובייצ'יק, מהי החוויה הדתית העיקרית של האדם המקיים מצוות, ומה סופה של חוויה זו?

הסבירו את תשובתכם באמצעות הדוגמה מן התנ"ך שהביא הרב סולובייצ'יק.

(10 נקודות)

ב. הרב שג"ר, לוחות ושברי לוחות

"רבים חוששים מפני האנרכייה שעלולה הדגשת החוויה להביא, ומתריעים מפני סיכונים – אך טענה לסכנה איננה הוכחה לקיומה. אדרבה, הצד השני ממית על עצמו סיכונים לא פחות כבדים".

(1) על פי הרב שג"ר, מה הם הסיכונים בקיום מצוות בך מתוך ציות ומחויבות?

(2) לדעתכם, מהי הדרך המתאימה יותר לקיום מצוות – דרך של ציות ומחויבות או דרך של הזדהות וחיבור?

נמקו את תשובתכם.

(10 נקודות)

6. א. הרב זאב קרוב, דע מה שתשיב לעצמך

"...לכאורה אין מנוס מהמסקנה שחירות ותורה הן מושגים המנוגדים זה לזה. למרות זאת, אומרים חז"ל:

'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה'".

על פי הרב קרוב, כיצד חירותו של האדם באה לידי ביטוי בקיום מצוות דווקא? הדגימו את תשובתכם באמצעות משל

המסמרים. (10 נקודות)

ב. הרב אלימלך בר שאול, מצווה ולב

"איתני אדם ועולם מיחידי הדורות, שידעו את שפת הנפש, היטיבו לקרוא מעל גבי נפשם את כל המצוות,

ולקיימן בפועל לפני שניתנו".

מהי מסקנתו של הרב בר שאול מן הדברים שבציטוט? הסבירו את הדוגמה שבאמצעותה הוא מבסס את מסקנתו.

(10 נקודות)

חלק שלישי – תפילה

בחלק זה יש לענות לפחות על שאלה אחת מן השאלות 7–9 (לכל שאלה – 20 נקודות).

7. א. ריה"ל, ספר הכוזרי

- (1) על פי ריה"ל, הסבירו את ההשוואה בין התפילה ליום השבת ואת ההשוואה בין התפילה למזון.
 - (2) על פי ריה"ל, התפילה היא "גרעין הזמן ופריו". מהו התנאי לכך לפי ריה"ל?
- (10 נקודות)

ב. רש"ר הירש, פירוש לתורה

לתפילה יש נוסח קבוע וזמנים קבועים. מה לומד מכך הרש"ר הירש בנוגע למטרת התפילה? (10 נקודות)

8. א. משנה, ברכות; רמב"ם, משנה תורה

"אין עומדין להתפלל אלא מתוך כוונה ראש..." (מסכת ברכות, פרק ה', משנה א').
 "כיצד היא הכוונה? שיפנה את ליבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה..." (רמב"ם, הלכות תפילה).
 על פי דברי המשנה ודברי הרמב"ם, הציגו שתי הנחיות מעשיות שנועדו לסייע למתפלל בכוונה. (6 נקודות)

ב. הראי"ה קוק, מוסר אביר

על פי הרב קוק, מה אדם צריך להרגיש כדי להתפלל בכוונה? הסבירו את דבריכם. (7 נקודות)

ג. רמח"ל, מסילת ישרים

לדעת רמח"ל, הדרך לתפילה בכוונה היא לעמוד בתפילה מתוך "יראת הרוממות".
 הציגו שני דברים שאדם צריך להתבונן בהם כדי להגיע ליראה זו. (7 נקודות)

9. א. רבי יוסף אלבו, ספר העיקרים

"כמו שהספן, פעמים הרבה יעשה ספינתו מתוקנת כראוי... וירד בים בעת הראוי, ועם כל זה לא תצליח הספינה להגיע אל מחוז החפץ".

מהו הנמשל של משל זה? (10 נקודות)

ב. בחרו בשלושה מן הפסוקים שלפניכם, וכתבו מה למד ר' יוסף אלבו מכל אחד מהם. (10 נקודות)

- (1) "וּיְקָרְאוּ (אנשי נינווה) אל א-לוהים בחזקה" (יונה ג', ח').
- (2) "גם כי תרבו תפלה אינני שמע" (ישעיה א', ט"ו).
- (3) "רצון יראיו יעשה ואת שְׁוֹעֲתָם ישמע ויושיעם" (תהילים קמ"ה, י"ט).
- (4) "עֲשֹׂר שְׁמוֹר לְבַעְלִיו לְרַעְתּוֹ" (קהלת ה', י"ב).
- (5) "פֶּן אֶשָּׁבַע וְכַחֲשֵׁי וְאִמְרֵי מִי ה' " (משלי ל', ט').

בהצלחה!